

Att komma in i bilden

Lyckligtvis flöt Sollerön upp ur världshavens oljus och lade sig för evigt tillrätta i dess innersta fjärd, vänd mot stjärnorna och med longitud, latitud och väderstreck noggrant avpassade, med den innersta punkten vilande i åkervägen, återvägen vid Mågsbudär.

Befinner mig på altanen i Busgard. Vinden från Kattskog rullar och gnyr. Som på en atlantångares kommandobrygga glider jag fram mot skogshavet och uthustaken följer med i vågornas rörelse. Alla århundraden ligger redo under huden, rör sig olika långsamt, men kan framträda när man minst anar. Det är bäst att ta tillfället i akt att råka dem från andra tidsåldrar; vi går ju bredvid varandra, i samma socken, på samma platser, samma gårdar. Ibland stannar vi upp jämsides inför ett krånglande portlider, när vi snavar på en grundsten eller när vi tummar på en bouppteckning.

Medan tidigare generationer våddades inför husförhårets kunskapsgranskning, fylkas vi nuförtiden vid miljöstationerna beredda att skärskådas av källsorteringens kontrollapparat, färdiga att när som helst tentera på avfallsförordningen. Man får i alla fall vara sin egen dokumentsamlare och i källarvåningens hjärta väntar gulnade blad och fotografier, vilka endast borde få beröras med vita arkivhandskar.

Sophia Magdalena och Utanmyra 1854. En bouppteckning efter farfars farfar, sockenmannen Bus Nils Andersson som efterlämnade änkan Anna Olsdotter och sönerna Anders och Olof. Glasklart detaljerat med en sirlig och proportionerad stil anges komlador, härbren, vinterskaklar, såll, trattar, bakukavlar, yxor, liar - bättre

och sämre - och med geografisk hemvist: hemgården, fäboden eller långfäboden. Ett sto var det mest dyrbara i boet. Ett väckarur var lika mycket värt som ett härbre. Under rubriken 'vattenverk' uppges andelar i sågar på fastlandet.

Åtta rader räckte för den avlidnes gångkläder och de bokliga innehavet var uteslutande bibliskt: nya testamentets bibel, gamla och nya testamentet (vilken var utlånad till Lars Brottares hustru), 'En daglig morgon och afton Bön Bok', en psalmbok med evangelier samt 'En ropande röst i öknen'. Ur tillgångarna uttogs för socknens fattigvård den s.k. fattigprocenten, vilken sedan kvitterades ut av prästen.

Hittar även noteringar från två decenniers uppbörd av avgifter i en **Livförsäkringsmatrikel** för medlemmar i Tempelorden no 120 'Fredsbaneret' åren 1889 till 1910. I en debiteringslängd från den 15 februari 1916 underskriven av Anders Lundén fylls papperet av namn från trettioen gårdar jämte Korsnäsbolaget för bidragen från **Dunders rote** till pastorlönen tjänsteåret 1915-1916.

Utanmyra, hösten 2005. Över från bandland till bredband.

Det är mild november, jag är inringad av rammörka kvällar och stjärnorna som klipper med klarögonen. Solen häver sig bara långsamt ur nattsvärtan för att tända eldblossen i öster. Jag doppar skorpor i mjölk och påminns om de gamla uttrycks-sätten som håller på att gå förlorade. Snart finns de kanske bara som blikterna eller kyrkklockorna: uppå djupå. I en tid där några vill få oss att upplösa, glömma och gömma undan gränser och rötter borde vi i stället upptäcka glädjen och reflektera över visdomen i det förflutnas berättelser och lita till vår egen tankeförmåga. Vad vore livet utan de vänliga gårdsgårdarnas och råmärkenas praktiska markeringar!

Jag beger mig ut i byn med fotografier tagna av Leijon Anders under 1920-talet. Här finns en utgångspunkt för många köksbordssamtal, när jag träffar Amanda Fältgård, Hållanders Erik Pettersson, Lill Anna Bälter, Svarf Else Jönsson och Wik Elsa Larsson.

Bus Gunnel Åkesson

Sar Sara Larsdotter från Bodarna.

Leijon Anders, min farmors bror, för mig så nära och välbekant, fotograferade Sar (jons) Sara Larsdotter. Sar Sara avled strax före sin hundratvåårsdag. Hon föddes den 30 december 1828 och dog den 20 december 1930.

Hon var änka efter Krång Mats, som avled när det yngsta barnet var på femte året. Barnen hette Ann, Ull, Kisti, Margit och Karin. Sar Saras farfar var Gambelbrutern som hade deltagit i finska kriget i början av 1800-talet (G.Jakobsson 1982, K. Lärka berättar).

Visst svindlar tanken inför tidsperspektivet.

Wik Elsa (g. Larsson), Lund Margit och Svarf Else hos Leijon Anders och Lina i Lejongard i Utanmyra.

...Margit behövde ett fotografi på sig själv för att sända till en brevvän som hon kommit i kontakt med genom en tidning. Inför fotograferingen ville Margit ta sällskap av Elsa och Else. Notera Leijon Linas hålsömssydda gardiner och de ovanliga krusmattorna. Else ler igenkännande när hon ser sina plyschkantade bottiner.

Amanda berättar om radioapparaten som Leijon Anders själv monterade ihop och att byns ungar fick komma och lyssna i hörlurarna till denna modernitet. Man kan ju se framför sig hur var och en fick vänta på sin tur.

Stunisvik, Utanmyra. Sigurd, Nanna, Helny f. Brottare, Sixten, Karin, Lars Åman och Svante Bondesson.

Svarmasgard i Utanmyra. Svarvmåns Jons och Trapp Anna, föräldrar till Axel, Anders och Lars.

Dundergard i Utanmyra. Dunder Per Persson med hustru Johanna, barnen Henry och Lill Anna (g. Bälter).

...Det var jätteroligt med bilen, berättar Lill Anna. Det var en röd Maxwell Cabriolet som Lill Annas morbror Flint Nils hade med sig efter att ha vistats i Amerika i fem år. Flint Nils återvände till Amerika 1927 och bilen ägdes därefter ihop av Flint Albert och Dunder Per, sedan övertogs den av Dunder Per. Licenskostnaden uppgick till 10 kronor. På den tiden fanns endast en handfull bilar på ön. Lill Anna minns särskilt ett tillfälle när Flint Nils på väg till Mora råkat köra över en rävmått och att han sedan fraktade med sig denna rävmått nedstoppad i en lös koffert bakpå bilen.

Brafgard i Utanmyra. Från vänster syns bl.a. Mårten Erik, Leijon Lina, Leijon Anders, Mårten Ann, Mårten John, Kistnis Anders, Kistnis Maria, Braf Elof och Linnea, Braf Anders samt Anders, Anna och Gulli Halvarsson.